

บทที่ ๔

ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของ พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปณฺโณ)

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรปณฺโณ) ในบทนี้ผู้วิจัยได้มุ่งที่จะสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหลักพุทธธรรม (สัปปุริสธรรม) และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ รวมถึงข้อมูล ข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

๔.๑ แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำ

๔.๑.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

๔.๑.๒ ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม

๔.๒ ภาวะผู้นำของพระราชวชิรเมธี,ดร.

๔.๒.๑ ภาวะผู้นำด้านการศาสนศึกษา

๔.๒.๒ ภาวะผู้นำด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔.๓ สรุปวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี, ดร.

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ แนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องภาวะผู้นำ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปผลการศึกษาเชิงวิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎีภาวะผู้นำ และภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม ดังสรุปต่อไปนี้

๔.๑.๑ ทฤษฎีภาวะผู้นำ

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการยอมรับจากผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นบุคคลที่สามารถกำหนดทิศทางความอยู่รอดขององค์กร และเป็นผู้ประสานงานให้กิจกรรมต่างๆ ในองค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพตาม เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ผู้นำในลักษณะข้างต้นนั้นสามารถที่จะมีหรือแสดงออกถึงความมีภาวะผู้นำได้ตามทฤษฎีตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีใน ๘ กลุ่ม ดังนี้

๑. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงการบริหาร ๔ ระบบ (System & Management) ภาวะผู้นำสามารถแสดงออกได้ในรูปแบบ ๑) รูปแบบระบบเผด็จการเอาเปรียบ (Exploitative Authoritative) ๒) รูปแบบระบบเผด็จการแบบพระเดชพระคุณ (Benovolent Authoritative) ๓) รูปแบบระบบปรึกษาหารือ (Consultative) ๔) รูปแบบระบบมีส่วนร่วม (Participative)

๒. ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency of Situational Theory of Leadership) ภาวะผู้นำสามารถแสดงออกได้ในภาวะที่ต้องเผชิญกับ ๑) แรงกดดันจากผู้บริหาร ๒) แรงกดดันจากผู้ใต้บังคับบัญชา และ ๓) แรงกดดันจากสถานการณ์

๓. ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองของฟิดเลอร์ (Fiedler's Contingency Theory) ภาวะผู้นำสามารถแสดงออกได้ในภาวะที่ต้องเผชิญกับ ๑) สัมพันธภาพระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา (Leader Member Relations) ๒) โครงสร้างของงาน (Task Structure) และ ๓) อำนาจตามตำแหน่งหน้าที่ (Position Power)

๔. ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการตัดสินใจของ (Vroom and Yetton Model) ภาวะผู้นำสามารถแสดงออกได้ในภาวะที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้นำจะต้อง ๑) แก้ปัญหาหรือตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่ตนเองมีแล้วเท่านั้น ๒) ผู้นำรับข้อมูลที่จำเป็นของผู้ใต้บังคับบัญชาแล้วตัดสินใจแก้ปัญหา ๓) ผู้นำยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล ๔) ผู้นำยินยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา และ ๕) ผู้นำยินยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

๕. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงเส้นทาง-เป้าหมาย (Path - Goal Theory) ภาวะผู้นำด้านนี้สามารถแสดงออกได้ในรูปแบบ ๑) ภาวะผู้นำแบบเน้นคน (Employee-Centered Style) และ ๒) ภาวะผู้นำแบบเน้นงาน (Job-Centered Style)

๖. ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นรูปแบบการใช้อำนาจในการตัดสินใจ ภาวะผู้นำด้านนี้สามารถแสดงออกได้ใน ๓ รูปแบบ คือ ๑) ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic style) ๒) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic style) ๓) ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-faire style)

๗. ทฤษฎีภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมใน ๔ รูปแบบ ในมิตินี้เป็นภาวะผู้นำที่แสดงออกได้ในภาวะที่ต้องเผชิญกับการทำงาน ๑) แบบสั่งการ (Telling style) ๒) แบบขายความคิด (Selling style) ๓) แบบมีส่วนร่วม (Participating style) ๔) แบบมอบหมายงาน (Delegating style)

๘. ทฤษฎีผู้นำตาข่ายบริหาร (Managerial Grid) ถือเป็นภาวะผู้นำสามารถแสดงออกได้ในภาวะที่ต้องเผชิญกับการทำงานแบบ ๑) แบบมุ่งงาน (Task-Oriented/Authority Compliance) ๒) แบบมุ่งคนสูง (Country Club Management) ๓) แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) ๔) แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) และ ๕) แบบทำงานเป็นทีม (Team Management)

๔.๑.๒ ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑. ธัมมัญญตา จากการศึกษวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักเหตุหรือรู้จักและเข้าใจในระเบียบ หลักการหรือวิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย โดยต้องศึกษาให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของบ้านเมือง อันได้แก่ หลักกฎหมาย กติกา ระเบียบแบบแผนของสังคมหรือบทบาทต่างๆ ขององค์กร

นั้นๆ ที่ผู้นำไปดำรงตำแหน่ง เพราะการที่ผู้นำศึกษาหลักเกณฑ์ต่างๆ ให้เข้าใจแล้วย่อมสามารถที่จะวางนโยบายวางแผนงานที่จะทำให้เป็นผลสำเร็จได้ ดังนั้นเมื่อผู้นำรู้จักเหตุดังกล่าวแล้วย่อมก่อให้เกิดการทำงานที่มีเหตุผลในทางแห่งความเจริญ และการทำงานก็มีขั้นตอนในการปฏิบัติ

๒. อัตถัญญตา จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า อัตถัญญตา คือ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักอรรถะหรือผลอันเกิดมาจากเหตุ เพราะเหตุและผลย่อมอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นผู้นำที่รู้จักผล ได้แก่ ผู้นำที่รู้จักจุดมุ่งหมาย เป้าหมายของการกระทำ เป้าหมายของชีวิตหลักธรรมนี้เป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้ผู้นำตระหนักถึงการทำงานหรือการบริหารงานอย่างมีเป้าหมายในการทำงาน หากผู้นำท่านใดไม่มีเป้าหมายในการทำงาน หรือไม่มีความคาดหวังในการทำงานหรือเป้าหมายของชีวิต การทำงานย่อมไม่ได้รับประโยชน์หรือคุณค่าเท่าที่ควร งานที่ดำเนินไปอาจล้มเหลวในที่สุดไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ตามนัยที่ศึกษาพบว่าหากผู้นำทำงานอย่างมีเหตุผล ทำงานอย่างมีเป้าหมาย การทำงานหรือผลงานก็จะออกมาเป็นที่พอใจและมีประสิทธิภาพ ทนต่อเหตุการณ์ และเวลาที่กำหนด

๓. อัตตัญญตา จากการศึกษาพบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักว่าตนอยู่ในฐานะใด มีความรู้ ความสามารถ มีศรัทธา ความเชื่อมั่น มีศีล คือระเบียบ กฎเกณฑ์ มีจาคะคือการเสียสละ สร้างความสามัคคี มีปัญญาคือความรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถปรับเปลี่ยนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แล้ววางตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ ในทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการรู้จักตนเองมาก (อัตตัญญตา) เพราะว่าการรู้จักตนเองนั้น กล่าวได้ว่าเป็นจุดหมายสูงสุดอีกประเด็นหนึ่งในทางพระพุทธศาสนาและพบอีกว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมีสาเหตุหนึ่งคือตัวบุคคลหรือมนุษย์ ไม่รู้จักตนเองคือไม่รู้จักว่าตนเองอยู่ในสถานภาพ บทบาทหน้าที่ วุฒิความรู้สติปัญญา ภาวะทางร่างกาย หรือเพศวัยของตนเหมาะสมหรือไม่ ทำได้หรือไม่ ทำถูกต้องตามค่านิยมของสังคม ระเบียบ กฎหมาย ศีลธรรมหรือไม่

๔. มัตตัญญตา จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักประมาณคือความเหมาะสมพอดีจะทำให้กิจการก็ให้เกิดความพอดีกับความรู้ความสามารถ ฐานะ หน้าที่ ของตน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันด้วย ฉะนั้นผู้นำทุกระดับหากไม่มีธรรมะข้อนี้แล้ว ย่อมประสบกับความไม่สะดวก ในการดำเนินงานเพราะว่าการดำเนินงานหรือกิจการใดๆ ก็ตามหากเกินความพอดีเกินกำลังต่างๆ ของตนเองแล้วย่อมท่วมทับตนเอง เพราะเกินกำลังความสามารถ แต่ถ้าน้อยเกินไปก็จะไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้ประโยชน์กับการลงทุนในการทำงาน ฉะนั้นหากผู้นำคำนึงถึงความพอดีความพอประมาณ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์บทบาท หน้าที่ สติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ของตนเองแล้ว ผู้นำจะมีแต่ความเจริญเพียงอย่างเดียว

๕. กาลัญญตา จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักกาลเวลาเกี่ยวกับการดำเนินงานและความคุ้มค่าของเวลา มีความสามารถในการประเมินความสมดุลของเวลากับงาน และผู้นำจะต้องรู้จักเวลาดีกว่า เวลาใดควรทำงานประเภทใด เวลาใดไม่ควรทำ มิใช่ว่าจะทำตามอารมณ์ หากการทำงานของผู้นำเหมาะสมกับกาลเทศะหรือกาลัญญตา จะมีคุณค่าประโยชน์มากมาย ในการใช้เวลาให้ถูกต้องเหมาะสม และเป็นผู้ที่รู้จักใช้เวลาอันมีค่านี้ให้เกิดประโยชน์เท่าที่จะมากได้ โดยที่ผู้นำจะต้องตระหนักถึงการทำงานและใช้เวลาให้เหมาะสมกับงาน ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ ต้องแบ่งเวลาในการทำงาน เพราะบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น หากไม่รู้จักแบ่งเวลาในการทำงานเสียแล้ว จะเกิดความสับสน วุ่นวาย ในการใช้เวลาไม่น้อย คือ จะต้องจัดสรรเวลาโดย

คำนึงถึงสำคัญของงานก่อนว่าสำคัญหรือไม่ ควรช้าหรือเร็ว แล้วจึงควรวางแผนในการใช้เวลาให้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ หากไม่จัดสรรเวลาให้เหมาะสมแล้ว ผลที่ออกมาแทนที่จะมีค่าเหมาะกับเวลาที่สูญเสียไป

๖. ปรีชาญาณ จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักชุมชนหรือสังคม กล่าวคือรู้จักภูมิหลังของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ภาวะเปื้อน ตลอดจนทั้งความเชื่อต่างๆ และความแตกต่างของสังคม ผู้นำจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงระเบียบหรือกลไกของสังคมว่า มีปัญหาหรือสิ่งที่จะแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง หากสังคมมีความแตกต่างกันแล้ว ย่อมจะมีความต้องการหรือปัญหาที่ต่างกัน ผู้นำจะต้องเข้าใจในส่วนนี้ และยังพบอีกว่า ในสังคมแต่ละสังคมนั้น ย่อมมีทั้งดีและไม่ดี หากผู้นำจะต้องแก้ไขปัญหาก็ต้องศึกษาสังคมให้ทราบชัด ดังนั้นผู้นำที่จะเป็นผู้บริหารที่ทันต่อโลกในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันนี้ จะต้องมียุทธศาสตร์คือปรีชาญาณนี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาจึงจะประสบความสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์

๗. บุคคลปรีชาญาณ จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักบุคคล คือรู้จักความแตกต่างของบุคคลในสังคมว่า แตกต่างกันโดยชาติ โคตร ตระกูล ความรู้ความสามารถ คุณธรรม ความเชื่อถือ ความถนัด ตลอดจนทั้งจริยนิสัยต่างๆ ของผู้ร่วมงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้นำจะต้องรู้จักถึงพฤติกรรม มารยาท ความสามารถ ความถนัด ของผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพราะการรู้จักภูมิหลังของบุคคลแล้ว ย่อมมีประโยชน์ มีคุณค่าต่อการที่ผู้นำจะพัฒนาหรือวางนโยบายในการทำงาน หรือมอบหมายงานต่างๆ ให้เหมาะสมกับจริตหรือความถนัด แม้แต่จะแนะนำหรือคบค้าสมาคมกับบุคคลใดๆ สามารถเลือกหรือปฏิบัติตนให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในสังคมได้ หากผู้นำไม่คำนึงถึงยุทธศาสตร์ข้อนี้ในการนำไปบริหารหน่วยงานแล้ว อาจทำให้การดำเนินงานต่างๆ ไม่สมบูรณ์ได้ ขณะเดียวกันยังพบอีกว่า การเลือกคบบุคคลของผู้นำนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเลือกคบคนนั้นเป็นเครื่องชี้วัดทางแห่งความเจริญหรือความเสื่อมได้ด้วย ดังนั้นผู้นำที่ดีจึงต้องควรเลือกคบบุคคลที่ดี คบบัณฑิต คบเพื่อนร่วมงานที่สามารถมอบหมายงานแก่บุคคลที่มีความถนัดหรือมีความสามารถในด้านนั้นๆ ได้

๔.๒ ภาวะผู้นำของพระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ)

จากการศึกษาประวัติและผลงานของพระราชวชิรเมธี, ดร.(วีระ วรปญโญ) พบว่า มีผลงานในเชิงนโยบายและกิจกรรมที่ดำเนินการในห้วงเวลาที่ผ่านมาที่แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่แผ่ ออกมาจากความคิด การกระทำ และสิ่งที่แสดงออก ทั้งนี้ยังมีแง่คิดมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญที่ เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งประกอบด้วยพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒๐ รูปหรือคน ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวข้องรับเรื่องข้างต้น ดังรายนามต่อไปนี้

๑. พระธรรมภาณพิลาส เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร
๒. พระราชวชิรเมธี, ดร รองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร
๓. พระเมธีวชิรญฺชิต, ดร. เลขาธิการรองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร
๔. พระครูวชิรปัญญากร เจ้าคณะอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

๕. พระครูอมรวิชิตคุณ เจ้าคณะอำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร
๖. พระครูวิลาสวิธรรม เจ้าคณะอำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร
๗. พระครูอุดมวิชิตกิจต์ เจ้าคณะอำเภอลองหลง จังหวัดกำแพงเพชร
๘. พระครูวิชิตชัยวัฒน์ เจ้าคณะอำเภอบางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร
๙. พระครูวิชิตคุณพิพัฒน์ เจ้าคณะอำเภอยายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร
๑๐. พระครูโสภณวิรากร เจ้าคณะอำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร
๑๑. พระครูวิชิตปริยัติคุณ เจ้าคณะอำเภอขามเฒ่ารักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
๑๒. พระมหาน้อม นมการี เจ้าคณะอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร
๑๓. พระครูวิชิตวราภรณ์ เจ้าคณะอำเภอยายทองวัฒนา จังหวัดกำแพงเพชร
๑๔. พระครูรัตนวิโรภาส เจ้าคณะอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร
๑๕. นายบุญเรือง แต่งก่อ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร
๑๖. ผศ.ดร.มะลิวัลย์ ตันตีสันติสม อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์นครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการ ฼วัดพระบรมธาตุ ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร
๑๗. นายขจรยศ บุรุษศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง
๑๘. นายชัยวัฒน์ สุ่มังคะ รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง
๑๙. นางกบแก้ว สวยสม รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง
๒๐. นางวิญญูเพ็ญ ม่วงจันทร์ ครู คศ.๓ โรงเรียนวัดคูยาง

๔.๒.๑ ภาวะผู้นำด้านการศาสนาศึกษา

พระราชวรชิตเมธี, ดร.(วีระ วรบุญโณ) ถือเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาว่าเป็นการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้อย่างแตกฉาน เพื่อที่จะได้อบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ ฉะนั้นจึงได้มีการสนับสนุนการศึกษาของคณะสงฆ์ทั้งด้านภาคปริยัติธรรมคือบาลีและนักธรรม และในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะในหลักสูตรพัฒนาพระสังฆาธิการ (หลักสูตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์) เห็นได้ว่าพระราชวรชิตเมธี, ดร.(วีระ วรบุญโณ) เป็นผู้ที่มีปัญญามองการณ์ไกล เห็นความสำคัญของการกำลังคนเพื่การดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้อยู่รอด

ทั้งนี้การศึกษาถือเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันควรแก่สมณะเป็นกิจการอย่างหนึ่งที่คณะสงฆ์จัดให้มีการดำเนินการ และถูกกำหนดไว้ในหน้าที่ของกฎของมหาเถรสมาคมตอนหนึ่งว่า ควบคุมและส่งเสริมการศาสนาศึกษาของคณะสงฆ์ (ม.๑๕ ตรี) และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ได้กำหนดวิธีการดำเนินการควบคุมและส่งเสริมศาสนาศึกษาว่า ควบคุมและส่งเสริมศาสนาศึกษาให้เป็นไปด้วยดี^๑

จากสภาพการณ์การศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรในห้วงเวลาที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่ามีปัญหาการดำเนินงานแทบทุกด้าน กล่าวคือในส่วนของวัดที่จัดให้มีการศึกษาในมิตินี้ก็มีหลายวัด แต่ละวัดก็มีความแตกต่างกันและไม่เชื่อมโยงถึงกัน ไม่เกื้อกูลกัน ไม่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ต่างวัดต่างทำกันไปคนละทิศละทางบางที่ก็ขัดแย้งกัน หรือไม่สร้างความขัดแย้งทั้งในจิตใจ

^๑ สัมภาษณ์ พระธรรมภาณพิลาส, เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

พระภิกษุสามเณรที่เล่าเรียนและสร้างความขัดแย้งในการดำเนินการทั่วไป ทำให้ขาดเอกภาพในการศึกษาไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งการขาดองค์กรที่จะรับผิดชอบในการบริหารและดำเนินการโดยตรงและขาดเงินทุนขาดครูที่เป็นบุคลากรดำเนินการ^๒ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า พระภิกษุสามเณรจะต้องเป็นผู้นำทางปัญญาที่รู้ธรรม ฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่พระภิกษุและสามเณรจะต้องมีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้แตกฉาน โดยเฉพาะความรู้ทางด้านพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี จึงได้ขับเคลื่อนนโยบายให้มีการอบรมบาลีก่อนสอบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เข้าสอบได้มีกำลังใจ และสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรให้มีคุณภาพ^๓

การจัดการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์กำแพงเพชรส่วนหนึ่งมองว่าอยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือพระสังฆาธิการในระดับชั้นต่างๆ ดังที่ระบุไว้ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสว่าเป็นฐานะในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์^๔ ซึ่งหากจะมองโดยเนื้อหาสาระการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่ภายใต้การปกครองของตนเอง^๕ ซึ่งผู้นำองค์กรสงฆ์ระดับต่างๆ ต้องมีวิสัยทัศน์ในด้านการศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในการปกครอง ให้มีการพัฒนาความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้แตกฉาน^๖ พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการศึกษาของพระภิกษุและสามเณรได้ให้การสนับสนุนการศึกษาภาษาบาลีและนักธรรม^๗ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการ พระภิกษุและสามเณรได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอีกด้วย^๘ ถือเป็นการเล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ให้มีความรู้และความสามารถ^๙ ในอันที่จะเป็นกำลังสำคัญของการรักษาและเผยแผ่พระศาสนา^{๑๐} พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ในฐานะผู้นำองค์กรสงฆ์ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรที่อาศัยอยู่ในสังกัดได้มีการศึกษาในด้านต่างๆ ตามที่มหาเถรสมาคมได้กำหนดไว้ด้วยความเอาใจใส่อย่างแท้จริง ตลอดจนดูแลและอุปถัมภ์ในด้านปัจจัย ๔ เพื่อความเป็นอยู่ที่ควรแก่การศึกษา เป็นการช่วยกันรักษาพระศาสนาให้ตั้งมั่นอยู่ได้นาน^{๑๑}

การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้มุ่งเน้นที่การศึกษาภาษาบาลีและนักธรรม ซึ่งมีการจัดให้มีการสอบวัดความรู้ทุกปี โดยได้จัดให้มีการอบรมบาลีก่อนสอบให้แก่พระภิกษุสามเณรที่จะเข้าสอบ ถือเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของพระภิกษุสามเณร

^๒ สัมภาษณ์ พระเมธีวชิรภูษิต, เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๓ สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ดร., (วีระ วรปญโญ), ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูวชิรวรารักษ์, เจ้าคณะอำเภอพรานกระต่าย, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์ พระครูอมรวิจิตรคุณ, เจ้าคณะอำเภอกอสนิมพินคร, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์ พระครูวิลาสวชิรธรรม, เจ้าคณะอำเภอคลองลาน, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์ พระครูวชิรชัยวัฒน์, เจ้าคณะอำเภอบางศิลาทอง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์ พระครูวชิรปัญญากร, เจ้าคณะอำเภอมืองกำแพงเพชร, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๙ สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิจิตร, เจ้าคณะอำเภอไทรงาม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูวชิรปริยัติคุณ, เจ้าคณะอำเภอลำดวนบุรี, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาน้อม นมการี, เจ้าคณะอำเภอบึงสามัคคี, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

และยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เข้าสอบได้มีกำลังใจในการสอบ^{๑๒} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ในฐานะผู้อำนวยการคณะสงฆ์ได้จัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ในสาขาวิชาการต่างๆ ให้แก่พระภิกษุสามเณรเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่พระภิกษุสามเณรได้มีกำลังใจในการเข้าสอบ ทำให้พระภิกษุสามเณรได้รับความรู้เพิ่มเติม ทั้งเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ที่เป็นประโยชน์ในการทำงานให้แก่พระศาสนาอีกด้วย^{๑๓}

พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ฟังมีกำลังใจในการทำงาน มีการอธิบายตามลำดับ จนเกิดความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ในฐานะผู้อำนวยการสงฆ์จึงเป็นผู้ที่รู้จักการใช้คำพูดที่ดีในการจูงใจ มีการอธิบายตามลำดับให้เกิดความกระจ่างในเนื้อหา เพื่อให้ผู้ตามมีกำลังใจในการทำงาน การมอบงานตามความรู้และความสามารถของแต่ละบุคคล เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้งานขององค์กรขับเคลื่อนไปได้และประสบความสำเร็จ^{๑๔} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้ร่วมงาน โดยการมอบงานตามความรู้และความสามารถให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้นำมาใช้ในการทำงานด้านการศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชร และพระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้ที่ยุติคนและงานว่าบุคคลใดมีความรู้ระดับไหน ทำงานได้มีประสิทธิภาพระดับไหน เพื่อที่จะมอบงานนั้นให้แก่บุคคลนั้นไปทำงาน เป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ที่เป็นผู้บริหารในระดับต่างๆ ได้ ทำให้งานขององค์กรประสบความสำเร็จ^{๑๕}

พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านมีความปรารถนาดีอยากให้ทุกคนมีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่สังคมกับทุกคน^{๑๖} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านมีความสงสาร คิดช่วยเหลือให้พระภิกษุสามเณรและบุคคลทั่วไปได้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของสังคมก็เลยจัดตั้งหน่วยการศาสนศึกษาขึ้นมา^{๑๗} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านมีความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป จึงได้ให้มีการศาสนศึกษา^{๑๘} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านมีความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ด้วยเหตุนี้เอง ท่านจึงมีปณิธานให้มีการจัดตั้งการศาสนศึกษา^{๑๙} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านมี

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมวิชรกิตติ์, เจ้าคณะอำเภอลองขลุง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูวรชิตคุณพิพัฒน์, ดร., เจ้าคณะอำเภอยายทองวัฒนา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูรัตนวิโรภาส, เจ้าคณะอำเภอลานกระบือ, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายบุญเรือง แดงก่อ, ผอ.สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.มะลิวัลย์ ดันตีสันติสม อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์นครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการ ภูมิตพระบรมธาตุ ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร, ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายขจรยศ บุรุษศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายชัยวัฒน์ สุ่มังคะ รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางกานแก้ว สวีสสม รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

หลักธรรมประจำใจสูงประเสริฐและบริสุทธิ์ เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ผู้ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงมีการจัดให้มีการศาสนศึกษาขึ้นให้เป็นศูนย์กลางของจังหวัดกำแพงเพชร^{๒๐}

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า การศาสนศึกษาถือเป็นกิจกรรมหนึ่งในงานของ พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ที่มีตั้งใจและให้ความสำคัญที่จะให้ภารกิจนี้เป็นส่วนหนึ่งใน กระบวนการพัฒนาบุคลากร ถือว่าเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ รู้จักการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ ผู้ได้บังคับบัญชา ให้เกิดศรัทธาในการร่วมกิจกรรมนั้น และเป็นผู้นำที่ประกอบด้วยภาวะผู้นำตาม หลักพระพุทธศาสนาทั้งหลักปาปนิกรรม ๓ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหัตถุธรรม ๔ โดยเฉพาะ หลักสัปปุริสธรรมที่แสดงออกมาได้อย่างเด่นชัด กล่าวโดยสรุปจากคุณลักษณะดังกล่าวสามารถ วิเคราะห์ให้เห็นตามกรอบสัปปุริสธรรม ๗ ได้ว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้แสดงภาวะ ผู้นำออกมาให้เห็นในเชิงประจักษ์และเป็นไปตามหลักสัปปุริสธรรมที่ว่าไว้

๔.๒.๒ ภาวะผู้นำด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจนจบ การศึกษาอื่นนอกศาสนสถาน หรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน เป็นการ สงเคราะห์ประชาชนให้ได้รับการศึกษาโดยอาศัยศาลาหรือเสนาสนะภายในวัดเป็นโรงเรียน โดยมี พระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์เป็นผู้ให้การสนับสนุน การศึกษาสงเคราะห์นับเป็นบทบาทที่สืบ เนื่องมาจากบทบาทเดิมของวัดและพระสงฆ์ไทยในอดีต นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้เข้ามา ประดิษฐานในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีเป็นต้นมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่ รัฐและคณะสงฆ์จัดการศึกษาร่วมกันเพื่อให้การศึกษาแก่คนในสังคม จนกล่าวได้ว่าในสังคมไทย แบบเดิม วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นสมบัติของทุกคนในชุมชน จึงทำหน้าที่ให้การศึกษา ตลอดชีวิตแก่สมาชิกทุกคนในชุมชนนั้น^{๒๑}

พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์ของคณะ สงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรเป็นการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นการสงเคราะห์ให้พระภิกษุ สามเณรประชาชนและเยาวชนได้รับการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมที่ดี ได้แก่ การจัดโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ วิทยาลัยสงฆ์ การให้ใช้หรือให้เช่าที่วัดหรือที่ ธรณีสงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่างๆ เป็นต้น และยัง ได้สนับสนุนให้พระสงฆ์ได้สอนศีลธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนต่างๆ และอบรมประชาชนประจำ ตำบล^{๒๒} จากวิสัยทัศน์ มุมมองข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์เห็นความสำคัญในการศึกษาสงเคราะห์ และมีการสร้างแรงบันดาลใจ ให้แก่คณะสงฆ์ร่วมกัน ทำงานด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งผู้นำองค์กรสงฆ์ระดับต่างๆ สามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์^{๒๓}

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางวิญญู ม่วงจันทร์ ครู ศศ.๓ โรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระธรรมภาณพิลาส, เจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร, ๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระเมธีวชิรภูษิต, เลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัดกำแพงเพชร, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระราชวชิรเมธี, ดร., (วีระ วรปญโญ), ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

การจัดการศึกษาสงเคราะห์พระสงฆ์หรือเจ้าอาวาสจะต้องถือเป็นหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องจัดให้มีการศึกษาสงเคราะห์แก่ประชาชนทั่วไป เพราะการศึกษาสงเคราะห์ว่าโดยเนื้อหาสาระแล้วก็เป็นการศึกษาเผยแผ่พระศาสนา และสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วย^{๒๔} พระราชวรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ เช่น สนับสนุนส่งเสริมให้คณะสงฆ์จังหวัดกำแพงเพชรจัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดพระสงฆ์ให้เข้าไปอบรมสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน^{๒๕} ในเรื่องนี้มองว่า พระราชวรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ให้การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมของวัดต่างๆ ที่วัดดำเนินการอยู่^{๒๖} การเปิดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป ในหลักสูตรธรรมศึกษาตรี โท เอก การจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ การจัดให้มีการศึกษาอบรมด้านวิปัสสนาธุระทั้งด้านทฤษฎีและภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการทำกรรมฐาน ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน^{๒๗} การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนเพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการช่วยสงเคราะห์เสริมให้เยาวชนของชาติมีการพัฒนาด้านจิตใจที่สูงขึ้น อันเป็นการฝึกฝนอบรมพัฒนาการทางจิตใจให้เกิดปัญญาขั้นสูงสุด ในพระพุทธศาสนา^{๒๘}

นอกจากนั้น พระราชวรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ยังให้ความสำคัญกับการมอบทุนการศึกษาสงเคราะห์เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ นักเรียน นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร โดยสนับสนุนส่งเสริมให้เจ้าอาวาสเป็นผู้นำในการระดมทุนเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาชีวิตของคนในชุมชนที่วัดและพระสงฆ์ตั้งอยู่นั้น^{๒๙} และควรจัดให้มีการจัดตั้งกองทุนสำหรับสงเคราะห์ช่วยเหลือนักเรียนยากจน^{๓๐} พระราชวรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้เห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนต่อการศึกษาจึงให้วัดต่างๆ จัดตั้งทุนการศึกษาสงเคราะห์เพื่อมอบให้แก่เด็กและเยาวชนให้มีโอกาสได้รับการศึกษา^{๓๑} ซึ่งผู้นำองค์กรสงฆ์ในระดับต่างๆ ควรมีการจัดตั้งกองทุนการศึกษาเพื่อสงเคราะห์แก่เด็กและเยาวชนที่มีความประพฤติดี มีความสามารถในการศึกษา อันจะเป็นการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของประชาชนทั่วไป และก่อให้เกิดความสัมพันธที่ดีระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนตามกรอบแนวคิดของหลัก “บวร” ^{๓๒}

ในการขับเคลื่อนภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์พระราชวรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะให้การช่วยเหลือแก่พระภิกษุ สามเณร เด็ก เยาวชน

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูชิวรรภาภรณ์, เจ้าคณะอำเภอรอนกระต่าย, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูอมรวชิรคุณ, เจ้าคณะอำเภอกอสนิมพินคร, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสวชิรธรรม, เจ้าคณะอำเภอลองลาน, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูวรชิตชัยวัฒน์, เจ้าคณะอำเภอบางศิลาทอง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระครูวรชิตปัญญกร, เจ้าคณะอำเภอมืองกำแพงเพชร, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระครูโสภณวิจิตร, เจ้าคณะอำเภอไทรงาม, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูวรชิตปริยัติคุณ, เจ้าคณะอำเภอลานสักบุรี, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาน้อม นมการี, เจ้าคณะอำเภอบึงสามัคคี, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูอุดมวิจิตรกิตติ, เจ้าคณะอำเภอลองหล่ง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ประชาชน รวมถึงผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา^{๓๓} พร้อมกันนั้นยังส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำองค์กรคณะสงฆ์ระดับต่างๆ มีวิสัยทัศน์และรู้จักการสร้างแรงบันดาลใจในการที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม และร่วมสร้างโอกาสให้แก่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง^{๓๔} ถือได้ว่า พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้นำที่ประกอบด้วยภาวะผู้นำในทางพระพุทธศาสนาอันได้แก่ ปาปนิกรธรรม ๓ พรหมวิหารธรรม ๔ สังคหวัตถุธรรม ๔ และสัปปริสธรรม^{๓๕}

พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านเป็นพระเถระที่ให้ท่านบารมี มีการเสียสละการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันทั้งธรรมทานและวัตถุทานด้วยเหตุนี้ท่านจึงมองเห็นถึงความสำคัญการศึกษาสงเคราะห์^{๓๖} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) พุดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจาอันมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้เพื่อให้บุคคลได้รับการศึกษาจึงได้มีการจัดการศึกษาสงเคราะห์^{๓๗} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้างหลวงพ่อบุญพระราชวรวิหารเมธี, ดร. ท่านก็ทำเป็นกิจวัตร^{๓๘} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม ด้วยเหตุนี้เองการศึกษาสงเคราะห์ที่ท่านทำอยู่จึงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน^{๓๙} พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ท่านวางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม ปฏิบัติตัวอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ ท่านจึงทำงานเรื่องการศึกษาสงเคราะห์^{๔๐}

กล่าวโดยสรุป พระราชวรวิหารเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในงานด้านการศึกษาสงเคราะห์คือ ให้การสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการศึกษาสำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพิ่มเติม และมีคุณภาพประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิตอันจะเป็นการช่วยรักษาความมั่นคงของชาติ และการสนับสนุนการศึกษาสงเคราะห์นี้ยังทำให้พระภิกษุสามเณร มีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถจากที่ได้ศึกษา นำมาอบรมสั่งสอนแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไปโดยผ่านโครงการต่างๆ เช่น โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เป็นต้น อันเป็นการสนับสนุนและสร้างงานให้แก่พระภิกษุ

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูวิชิตคุณพิพัฒน์, ดร., เจ้าคณะอำเภอทรายทองวัฒนา, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูรัตนวิชโรภาส, เจ้าคณะอำเภอลานกระบือ, ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายบุญเรือง แดงก่อ, ผอ.สนง.พระพุทธศาสนาจังหวัดกำแพงเพชร, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๖} ผศ.ดร.มะลิวัลย์ ตันตีสันติสม อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาสงฆ์ นครสวรรค์ หน่วยวิทยบริการวัดพระบรมธาตุ ต.นครชุม อ.เมือง จ.กำแพงเพชร.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายขจรยศ บุรุษศรี ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายชัยวัฒน์ สุ่มังคละ รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางกบแก้ว สวยสม รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๔๐} นางวิญญูเพ็ญ ม่วงจันทร์ ครู ศศ.๓ โรงเรียนวัดคูยาง, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

สามเณรให้ได้มีโอกาสแสดงความรู้และความสามารถ กล่าวโดยสรุปคุณลักษณะดังที่ได้กล่าวมาของ พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) สามารถวิเคราะห์ให้เห็นตามกรอบสัปปุริสธรรม ๗ ได้ว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ได้แสดงภาวะผู้นำออกมาให้เห็นในเชิงประจักษ์ จนเป็นที่ ยอมรับและเป็นไปตามหลักสัปปุริสธรรมที่ว่าไว้

๔.๓ สรุปวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี, ดร.

การวิเคราะห์ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ผู้วิจัยขอเสนอการวิเคราะห์เป็นข้อๆ ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑. **ด้านธัมมัญญตา** จากการศึกษา พบว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ถือเป็นผู้ที่รู้จักเหตุหรือหลักการและรู้ถึงวิธีการที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย ว่าจะมีส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้สังคมนี้เกิดความเจริญได้อย่างไร ซึ่งเมื่อรู้เป้าหมายแล้วก็ได้จัดทำนโยบาย รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เพื่อสนับสนุนให้เป้าหมายต่างๆ นั้นเกิดรูปธรรมในที่สุด โดยเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ของบ้านเมืองอันได้แก่ หลักกฎหมาย กติกา ระเบียบแบบแผนของสังคมหรือบทบาทต่างๆ ขององค์กรที่ดำรงตำแหน่งอยู่ ดังนั้นเมื่อพระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) รู้จักเหตุดังกล่าวแล้วย่อมก่อให้เกิดการทำงานที่มี เหตุผลในทางแห่งความเจริญ การทำงานก็มีขั้นตอนในการปฏิบัติ เป็นเหตุให้เกิดการดำเนินงานของผู้ ที่มีเหตุผลในทางแห่งความเจริญ ก้าวหน้า

๒. **อัตถัญญตา** จากการศึกษา พบว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้ที่รู้จัก อรรถะหรือผลอันเกิดมาจากเหตุ เพราะเหตุและผลย่อมอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะการรู้จัก จุดมุ่งหมาย เป้าหมายของการทำงาน เป้าหมายของชีวิต และใช้เป้าหมายดังกล่าวมาเป็นสิ่งที่กระตุ้น เตือนให้เกิดความตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ และลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายในการทำงาน ทำให้ผล งานที่ออกมาเป็นที่พอใจ ประทับใจต่อผู้พบเห็นและสัมผัส ทันท่วงทีเหตุการณและเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ เพราะมีการวางแผน มีเป้าหมายการทำงาน และมีความตั้งใจเพื่อจะก่อประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน และสังคม

๓. **อัตตัญญตา** จากการศึกษาพบว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) เป็นผู้นำที่ รู้จักตน กล่าวคือ รู้ว่าตัวท่านอยู่ในฐานะใด มีความรู้ ความสามารถ มีศรัทธา ความเชื่อมั่น มีศีลคือ ระเบียบกฎเกณฑ์ มีจาคะคือการเสียสละ สร้างความสามัคคี มีปัญญาคือความรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถปรับเปลี่ยนกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ แล้วท่านได้วางตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ จึง นับได้ว่าท่านเป็นภิกษุผู้ที่น่ายกย่อง มีความเชื่อที่ถูกต้อง มีเหตุผล ไม่เชื่ออย่างงมงาย และนำพาหมู่ คณะดำเนินไปในทางที่เจริญ ดังนั้นการที่ท่านรู้จักตัวของท่านเองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งอีกประการ หนึ่ง เพราะในการเป็นผู้นำหากผู้นำไม่รู้จักตนเองก็เท่ากับว่าไม่รู้จักคนอื่นด้วย เพราะว่าเมื่อไม่รู้จัก ตนเองคือใครมีความรู้ ความ สามารถ มีคุณธรรมเท่าใด ก็ไม่สามารถที่จะควบคุมหรือสั่งการใดๆ ต่อ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ การบริหารงานก็ล้มเหลวไม่มีความเจริญก้าวหน้าใดๆ ทั้งสิ้น

๔. **มัตตัญญตา** จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า พระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญโญ) ถือเป็นผู้ที่รู้จักประมาณคือความเหมาะสมพอดีจะทำกิจการ ก็ให้เกิดความพอดี กับความรู้ ความสามารถ ฐานะ หน้าที่ ของตน ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคม จะเห็นได้จากการที่ท่านได้

พัฒนาโครงการ เสนาสนะทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องใช้ทุน (เงิน) ท่านได้ขวนขวายพยายามที่พัฒนาไปทีละส่วนทีละชิ้น จากนั้นค่อยต่อค่อยเติมจนเกิดภาพแห่งความสมบูรณ์และบริบูรณ์ จะเห็นได้ว่าท่านเป็นผู้ที่รู้จักประมาณในการทำงานในด้านต่างๆ อีกทั้งมีการวางแผนในการทำงานให้พอดีพอประมาณ คำนึงถึงทุนทรัพย์หรืองบประมาณที่มีอยู่หรือจะได้มา แล้วจึงวางแผนดำเนินงานให้พอดีหรือไม่เกินกำลังหน่วยงานของตนเอง เมื่อพระราชวรราชเมธี, ดร. (วีระ วรปญฺโญ) ตระหนักถึงความเหมาะสมแก่ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ของตนอยู่เสมอๆ ย่อมทำให้การทำงานเกิดความคล่องตัว ไม่ลำบากผิดเคืองเกินไปผลงานที่ออกมาจะมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ

๕. กาลัญญุตตา จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า พระราชวรราชเมธี, ดร. (วีระ วรปญฺโญ) เป็นผู้คนที่รู้จักกาลเวลาและใช้เวลาเป็นเงื่อนไขให้เกิดความสอดคล้องกับการดำเนินงาน เป็นต้นว่า การจัดโครงการปฏิบัติธรรมกัมมัฏฐานเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม (วันแม่) หรือวันที่ ๕ ธันวาคม (วันพ่อ) และเป็นผู้ที่รู้จักว่าเวลาใดควรทำงานประเภทใด เวลาใดไม่ควรทำ และจะทำตามอารมณ์ จึงส่งผลให้การทำงานเหมาะสมกับกาลเทศะหรือกาลัญญุตตา ก่อให้เกิดคุณค่าประโยชน์มากมาย ขณะเดียวกันท่านยังเป็นผู้ที่ตระหนักถึงการทำงานและการใช้เวลาให้เหมาะสมกับงาน ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์ มีแบ่งเวลาในการทำงานเนื่องจากมีความรับผิดชอบในหลายบทบาทหน้าที่ โดยจัดสรรเวลาตามความสำคัญของงานก่อนว่าสำคัญหรือไม่ ช้าหรือเร็ว แล้วจึงวางแผนในการใช้เวลาให้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะ ทำให้สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนตนและส่วนรวมสำเร็จเสร็จสิ้นตามที่กำหนด

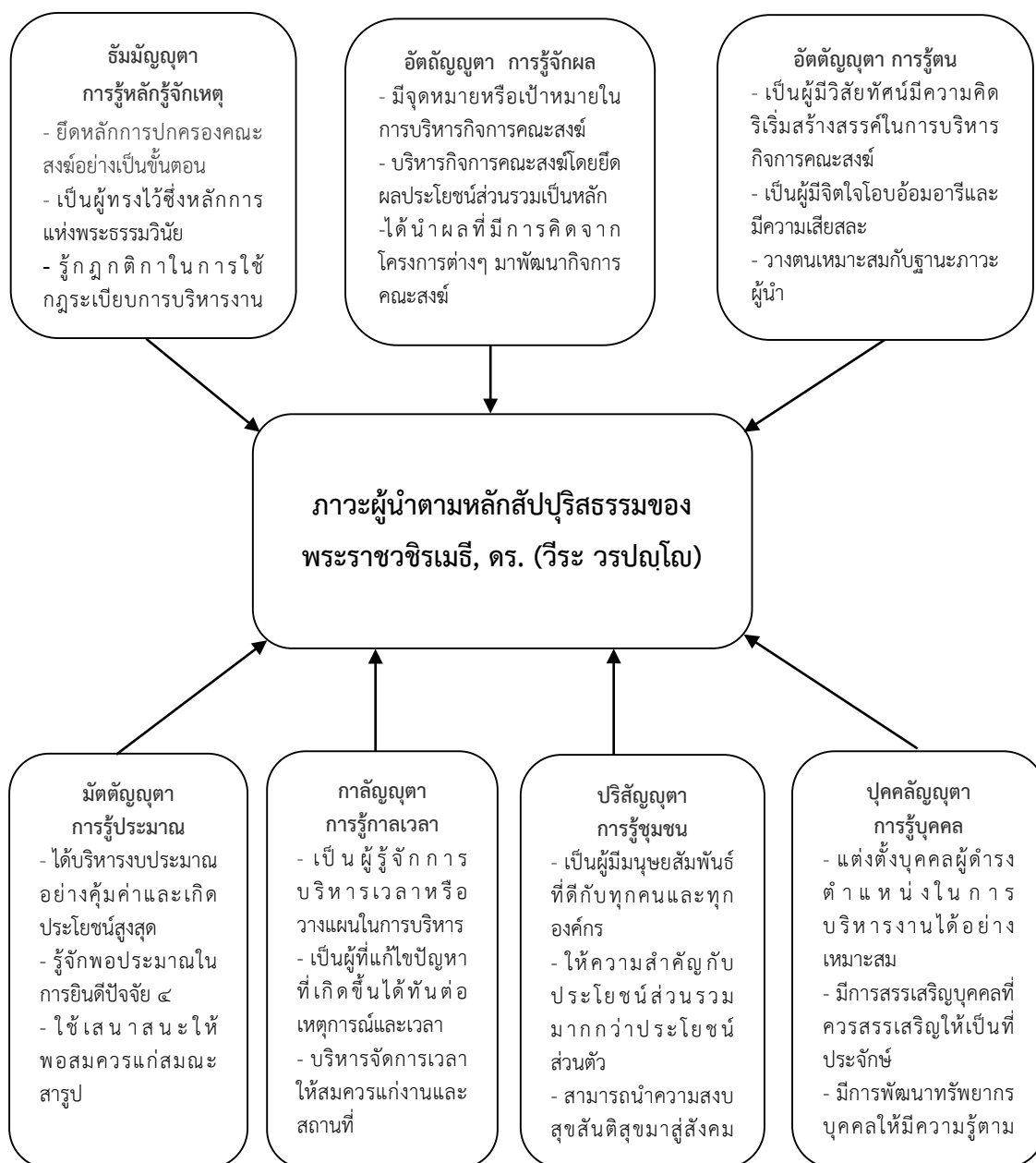
๖. ปริสัณญุตตา จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า พระราชวรราชเมธี, ดร. (วีระ วรปญฺโญ) เป็นผู้คนที่รู้จักชุมชนหรือสังคม และสามารถเข้าถึงชุมชนและสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งที่เป็นส่วนงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรการกุศล มูลนิธิหรือสมาคมต่างๆ ที่ยื่นมือมาสนับสนุนช่วยเหลือกิจการทางด้านการศาสนาและการศึกษาสงเคราะห์ด้วยดีเสมอมา ขณะเดียวกันท่านยังเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญและเคารพในเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี กฎระเบียบ ความเชื่อต่างๆ และความแตกต่างของสังคม ทำให้ท่านเข้าใจถึงระเบียบหรือกลไกของสังคมเป็นอย่างดี และสามารถนำจุดดีจุดนี้มาสนับสนุนส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปด้วยความเจริญ และสามารถพัฒนางานที่อยู่ในความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของสังคมได้

๗. บุคคลปโลปรัญญุตตา จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า พระราชวรราชเมธี, ดร. (วีระ วรปญฺโญ) เป็นผู้คนที่รู้จักบุคคล รู้จักความแตกต่างของบุคคลในสังคมที่มีแตกต่างกันโดยชาติตระกูล ความรู้ความสามารถ คุณธรรม ความเชื่อถือ ความถนัด ตลอดจนทั้งรู้จรรยาวัธต่างๆ ของผู้ที่พบเห็น สัมผัส ร่วมงาน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และเป็นผู้รู้จัก พฤติกรรม มารยาท ความสามารถ ความถนัด ของผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพราะการรู้จักภูมิหลังของบุคคล ย่อมมีประโยชน์มีคุณค่าต่อการที่ผู้นำจะพัฒนาหรือวางนโยบายในการทำงาน หรือมอบหมายงานต่างๆ ให้เหมาะสมกับจริตหรือความถนัด แม้แต่จะแนะนำหรือคบค้าสมาคมกับบุคคลใดๆ สามารถเลือกหรือปฏิบัติตนให้เหมาะสมหรือสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลในสังคมได้ ทำให้ปัจจุบันท่านถือเป็นผู้ที่สามารถเลือกบุคคลที่ดี เป็นบัณฑิต มาเป็นเพื่อนร่วมงาน และมอบหมายงานต่างๆ ให้แก่บุคคลที่มีความถนัด มีความสามารถในด้านนั้นๆ ถือเป็นการใช้คนให้ถูกกับงานที่ถนัด มีความชำนาญ และเมื่อ

ผู้ร่วมงานได้ทำงานตรงกับความถนัดหรือความชำนาญของตนเองแล้ว การทำงานย่อมมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีความเจริญก้าวหน้า

๔.๔ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรปญฺโญ) ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษา ดังแสดงในแผนภาพที่ ๔.๑

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทั้ง ๗ มิติที่สะท้อนให้เห็นภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี, ดร. (วีระ วรปญฺโญ) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรปญฺโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความรู้ถึงหลักการ รู้กฎเกณฑ์ รู้แบบแผนในการทำงาน

รู้จักเกณฑ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่าเหตุเกิดอย่างนี้แล้วจะส่งผลออกมาอย่างนั้น เห็นเหตุหรือการกระทำเกิดขึ้นในปัจจุบันแล้วรู้ว่าส่งผลในอนาคตอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลเตือนภัยในการวางแผนป้องกัน

๒. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักผล แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความวิสัยทัศน์เฉพาะตนว่า เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นแล้วก็จะใช้ความรู้ความละเอียด ความช่างสังเกต นำมาวิเคราะห์แยกแยะได้ทันทีว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นมาจากสาเหตุใดหรือเห็นผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแล้วรู้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไรในอดีต เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา

๓. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักตน แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความรู้ถึงภาวะ สถานะที่ตัวเองเป็น รู้ฐานะที่ตัวเองมี รู้กำลังความสามารถ สติปัญญาของตัวเอง รู้จักฐานะที่ตัวเองมี คือ รู้ว่าเรามีความรู้ ความสามารถ มีศีลมีธรรม มีการศึกษา มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความมั่นคงทางจิตใจ ดำเนินการเพียงใด มีความสามารถในการควบคุมการบริหารได้เพียงใด

๔. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความรู้จักความพอเหมาะ พอดี ถ้าทำงานอะไรก็ตามแล้วยังทำไม่ดีพอ ก็จะทำให้เสียงาน หรือคุณภาพงานตกไป การมองงานที่ตนเองทำอยู่แล้วพิจารณาวิเคราะห์ด้วยปัญญาว่าความพอเหมาะความพอดีความพอเพียงอยู่ที่ไหน เท่าไร เพื่อจะได้กำหนดแผนการปฏิบัติได้เหมาะสม อันมุ่งไปสู่ผลลัพธ์อย่างดีที่สุด

๕. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักกาล แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความสามารถในการมองงานที่จะทำแล้วพิจารณา บริหารเวลาโดยดำเนินการปฏิบัติว่าควรจะทำให้ทันเวลากำหนด ทำให้ถูกเวลาที่ต้องทำ ทำตามเวลาที่กำหนด และทำให้เริ่มและเสร็จตามเวลาที่วางแผน โดยคำนึงถึงวิธีที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๖. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความรู้ถึงการรู้จักสังคม ชนบธรรมนิยมประเพณีของสังคม ซึ่งแตกต่างกันไป แล้วปฏิบัติตนให้ถูกต้อง มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่ตัวคนเดียวไม่ได้ วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละสังคมแตกต่างกันไป การเข้าสู่สังคมต้องศึกษาวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนั้นๆ

๗. ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของพระราชวชิรเมธี,ดร. (วีระ วรบุญโญ) ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งการรู้จักเลือกคบคนว่าผู้นั้นเป็นคนดีควรคบ และผู้นั้นเป็นคนไม่ดีไม่ควรคบ หลักการบริหารต้องจัดคนเข้าทำงานในงานที่เหมาะสม ซึ่งต้องรู้จักบุคคลนั้นดีพอ การบริหารงานที่ ต้องทำงานเป็นทีม หากไม่รู้จักบุคคล ก็ย่อมประสานงานกันยาก จะเป็นประสานงานมากกว่า ทำให้งานไม่ประสบความสำเร็จ